

**В. М. Мельник, В. Г. Матусевич, І. О. Новожилова, Л. В. Веселовський,
І. В. Бушура, А. М. Приходько**
СИТУАЦІЯ ЩОДО РЕЦИДИВІВ ТУБЕРКУЛЬОЗУ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

ДУ «Національний інститут фтизіатрії та пульмонології імені Ф. Г. Яновського НАМН України»
Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика

**СИТУАЦИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО РЕЦИДИВОВ ТУБЕРКУЛЕЗА
В РАЗНЫХ СТРАНАХ МИРА**

**В. М. Мельник, В. Г. Матусевич, И. А. Новожилова,
Л. В. Веселовский, И. В. Бушура, А. Н. Приходько**

Резюме

Проблема рецидивов туберкулеза легких (РТБ) является актуальной в разных странах мира. Эпидемическая ситуация по туберкулезу (ТБ) и его рецидивам в мире в начале XXI века все еще остается напряженной, о чем свидетельствуют данные зарубежных авторов.

Характеристика РТБ является своеобразным зеркалом, которое отображает слабые звенья в проведении противотуберкулезных мероприятий. Несомненно, когорта больных с РТБ поддерживает высокие показатели заболеваемости ТБ и смертности от него. Неудачное лечение в результате отсутствия комплаенса считают главным фактором высокой частоты РТБ.

В литературе представлены результаты клинических исследований по совершенствованию диагностики и разработке схем лечения больных, косвенно указывающие на некоторые причины возникновения РТБ после химиотерапии или после хирургического лечения больных. Большинство авторов предлагают отдельные мероприятия для улучшения диагностики, выявления и лечения больных с рецидивом ТБ. Вместе с тем до сих пор нет систематизированного взгляда на причины рецидивов и единых подходов к их предупреждению.

Ключевые слова: туберкулез легких, рецидивы, выявление, лечение, противотуберкулезные мероприятия.

Укр. пульмонолог. журнал. 2021, № 2. С. 5–10.

Мельник Василь Михайлович

ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології
ім. Ф. Г. Яновського НАМН України»

Заступник директора з науково-організаційної
та науково-методичної роботи

Доктор мед. наук, професор

10, вул. М. Амосова, 03680, м. Київ, Україна

Тел.: 38044 275-41-22, факс: 38044 275-21-18, melnyk@ifp.kiev.ua

**SITUATION WITH THE RELAPSES OF TUBERCULOSIS IN DIFFERENT
COUNTRIES OF THE WORLD**

**V. M. Melnyk, V. G. Matusевич, I. A. Novozhylova,
L. V. Veselovsky, I. V. Bushura, A. N. Prykhodko**

Abstract

Pulmonary tuberculosis relapses (RTB) is an actual problem in the different countries of the world. As evidenced by different foreign authors the epidemic situation with tuberculosis (TB) and its relapses at the beginning of the XXI century remains tense in the world.

The characteristics of RTB as a mirror reflect the weak links in realization of anti-tuberculosis measures. Doubtlessly, the cohort of RTB patients keeps TB morbidity and mortality indices high. Treatment failure in a result of low compliance is considered the main factor of high prevalence of RTB.

Published results of clinical trials aimed on improvement of diagnostics and treatment indirectly demonstrate some reasons of RTB development after completion of chemotherapy and after surgical treatment of patients. Majority of authors offer separate measures for the improvement of diagnosis, detection and treatment of the patients with RTB. Until now there is neither systematized view on the reasons of nor accepted approaches to RTB prevention.

Keywords: pulmonary tuberculosis, relapses, detection, treatment, anti-tuberculosis measures

Ukr. Pulmonol. J. 2021; 1: 5–10.

Vasil M. Melnyk

SI "National institute of phthisiology
and pulmonology named after F. G. Yanovsky National Academy of medical
sciences of Ukraine"

Vice-director on scientific organization and scientific methodology

MD, professor

10, M. Amosova str., Kyiv, 03680, Ukraine

Tel.: 38044 275-41-22, fax: 38044 275-21-18, melnyk@ifp.kiev.ua

Епідемічна ситуація з туберкульозу (ТБ) та його рецидивів у світі на початку XXI століття все ще залишається напруженою [1–3]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) за період з 2017 р. по 2020 р., щорічно помирає 1,5–1,7 млн. хворих на туберкульоз (ТБ). У 2018 р. біля 3 млн. осіб не отримали якісної медичної допомоги. У сучасних епідемічних умовах розвитку туберкульозної інфекції проблема рецидивів туберкульозу органів дихання (ТОД) залишається актуальною. Хворі з рецидивами туберкульозу (РТБ) щорічно поповнюють контингенти протитуберкульозних диспансерів і можуть бути одним з джерел збільшення числа хворих з хронічними формами ТБ, у тому числі пацієнтів з лікарською стійкістю збудника туберкульозу до протитуберкульозних препаратів. Показник частоти рецидивів також характеризує якість лікувально-діагностичних заходів як при проведенні основного курсу лікування, так і при

переведенні пацієнтів з активної в неактивну групу спостереження. Адже характеристика рецидивів є своєрідним дзеркалом, яке відображає слабкі ланки в проведенні протитуберкульозних заходів. Саме ця когорта хворих на рецидив підтримує високі показники захворюваності на ТБ легень і смертності від нього [1–5].

За даними ВООЗ, у 2015 році рівень виявлення усіх нових випадків і РТБ у світі становив 59,0 %, у Європі — 82,0 %, в Україні — 74,0 %, у Росії — 87,0 % [6–9]. У 2017 р. нові випадки ТБ легень разом з рецидивами в усьому світі склали 84,0 % від усіх хворих на ТБ, а підтвержені бактеріологічно — 64,0 %, порівняно з 2015 роком, коли в усьому світі нові випадки ТБ легень разом з рецидивами склали 59,0 %, оскільки тоді було більше зареєстрованих хворих на ТБ [2–4, 9]. За даними офіційних джерел, в Росії захворюваність туберкульозом органів дихання в 2008 р. склала 82,5 на 100 000 населення, в 2017 р. — 46,8; повторне захворювання туберкульозом: рецидивів в 2008 р. виявлене 11,4 на 100 000 населення і в 2017 р. знизилася до 9,0 на 100 000 населення [5]. У 2020 р. нові випадки ТБ легень разом з рецидивами скла-

© Мельник В. М., Матусевич В. Г., Новожилова І. О., Веселовський Л. В., Бушура І. В., Приходько А. М., 2021

www.search.crossref.org

DOI: 10.31215/2306-4927-2021-29-2-5-10